

Sara Sæbø Dyrli

Magasinets rolle i forvaltningen

Hvordan har synet på bevaring og magasin endret seg de siste 20 årene innen arkivsektoren og hvilken rolle har digitalisering hatt i forhold til dette

Bacheloroppgave i Kulturminneforvaltning

Veileder: Jon Olav Hove

Mai 2021

Sara Sæbø Dyrli

Magasinets rolle i forvaltningen

Hvordan har synet på bevaring og magasin endret seg de siste 20 årene innen arkivsektoren og hvilken rolle har digitalisering hatt i forhold til dette

Bacheloroppgave i Kulturminneforvaltning
Veileder: Jon Olav Hove
Mai 2021

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Det humanistiske fakultet
Institutt for historiske og klassiske studier

Forord

Denne oppgaven markere slutten på det tre årlige bachelorløpet i Kulturminneforvaltningen ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet i Trondheim. Oppgaven er et resultat av tre år med studier og en fire uker hospiteringsperiode. Temaet magasin og bevaring er noe jeg etter tre år med studiet er blitt oppmerksom på, men det var ikke før min tid som hospitant at jeg virkelig fikk et reelt innblikk i arbeidet tilknyttet magasin. Dette førte til at jeg videre ville fordype meg i denne tematikken og finne ut hvordan arbeidsoppgavene i henhold til bevaring og magasin er blitt håndtert i kulturminnesektoren.

Jeg må først og fremst få takke min veileder gjennom denne oppgaven, Jon Olav Hove. Spesielt takk til din innsikt og ideer i tilknytning problemstillingen og besvarelsen av oppgaven. Jeg vil også takke for gode samtaler og veiledningstimer gjennom dette siste vårsemesteret.

Videre må jeg rette en stor takk til Gunnerusbiblioteket og Dora og deres ansatte som sa ja til at jeg kunne komme og være hospitant hos dem til tross for den pågående Koronapandemien. Jeg setter stor pris på at dere ville vise meg en del av deres hverdag og en spesielt stor takk til de interessante og gode samtalene med de ansatte om både magasin og annen tematikken, gjennom min periode som hospitant.

Jeg må også få takke alle som har bidratt til denne oppgaven. En særlig oppmerksomhet må gis til Victoria Juhlin som har gitt meg verdifull kunnskap og informasjon om bevaring i magasin. Jeg vil også takke Nils Kristian Eikeland og de andre ansatte med Universitetsbiblioteket i Berge som tok seg tid til å svare på en rekke spørsmål i tilknytning til magasin.

Til slutt må jeg få takke venner og familie som har tatt seg tid til å høre på meg snakke om dette temaet det siste halvåret. Jeg setter stor pris på de som har korrekturlest og ellers kommet med gode og konstruktive tilbakemeldinger på oppgaven. Uten deres hjelp hadde ikke denne oppgaven blitt til.

Innholdsfortegnelse

Del 1 Introduksjon til oppgaven	1
<i>Innledning .....</i>	<i>1</i>
<i>Hospitering og bakgrunn .....</i>	<i>1</i>
<i>Tema og problemstilling .....</i>	<i>3</i>
<i>Kilder og metode.....</i>	<i>4</i>
<i>Struktur.....</i>	<i>6</i>
Del 2 Arkiv, magasin og digitalisering	7
<i>En kort gjennomgang av historien til arkiv.....</i>	<i>7</i>
<i>Utviklingen til magasin i museumssektoren .....</i>	<i>8</i>
<i>Magasinets plass i dag som del av den passive konserveringen .....</i>	<i>10</i>
Del 3 Stortingsmeldinger om arkiv – analyse.....	12
<i>Stortingsmeldinger i starten av ABM-utviklingen.....</i>	<i>13</i>
<i>Stortingsmeldinger i slutten av ABM-utviklingen .....</i>	<i>16</i>
<i>Stortingsmeldinger etter ABM-utviklingen .....</i>	<i>19</i>
Del 4 konklusjon	23
Referanser	24

Del 1 Introduksjon til oppgaven

«Museum is collections. [...] merely a fraction of museums' collections is on permanent display, while their remaining part is kept in museums' storerooms».¹

Innledning

Sitatet over viser hvordan museets samlinger blir distribuert og brukt. De færreste av gjenstandene blir stilt ut, de fleste blir oppbevart på bakrommet, låst vekk fra offentlighetens øyne. Det finnes også det materialet som er så skjørt og viktig at det etter inntagelse til institusjonen blir låst vekk for aldri mer å komme frem i dagens lys. I den sammenheng blir det enda mer aktuelt å se på magasin og deres rolle innen bevaringen. Samtidig lever vi i en tid der digitalisering har blitt en naturlig del av hverdagen. Ordet eller begrepet digitalisering kom rundt midten av 1900-tallet i forbindelse med de første elektroniske datamaskinene,² og har siden den gang blitt en voksende del av flere sektorer, deriblant kulturminneforvaltningen.

Denne oppgaven er ikke skrevet for å kritisere institusjoners samlingsforvaltning. Det er heller et forsøk på å finne ut hvilken plass bevaring i magasin har hatt, og har innen kulturminneforvaltningen og hva som kan ha påvirket dette. Gjennom min hospitering hos Universitetsbiblioteket i Trondheim ved Gunnerus og Dora fikk jeg flere ganger oppleve hvordan forholdene inne i magasinet påvirket materialet som ble oppbevart der. Dette fikk meg til å innse at magasinet ikke bare er en del av institusjonen der samlingene ligger i en form for «dvale», men at forholdene der inne aktivt kan endre materialet og dens tilstand.

Hospitering og bakgrunn

I februar 2021 var jeg utplassert fire uker ved Trondheims universitetsbiblioteket ved avdelingen Gunnerusbiblioteket og deres lokaler ved Dora. Hospiteringen var delt i to, der de første to ukene ble tilbrakt ved Gunnerusbiblioteket på Kalvskinnet, mens de siste to ukene var på Dora. Denne hospiteringen ble gjennomført under koronapandemien noe som gjorde at det var en blanding av fysisk oppmøte og hjemmekontor når dette var nødvendig.

De første to ukene var på Gunnerusbiblioteket der mesteparten av tiden gikk til arbeidet med en ny utstilling. Utstilling så på likheter mellom den pågående Korona pandemien og pesten.

---

¹ Czop 2019: avsn. 1

² Dvergsdal 2019

Mer presist sammenlignet vi dagens smittetiltak og de tiltakene Christian IV sendte ut i 1625 for å håndtere den daværende pestsituasjonen. Utenom dette fikk jeg et innblikk i noen av de vanligste arbeidsoppgavene ved institusjonen. Hovedsakelig var dette orientering inne i magasinet og de systemene de bruker for å forholde seg til og finne frem i materialet. Samt hvordan de hjelper folk med kunnskap om både samlingen og det den inneholder. Utenom dette ble jeg introdusert til noen konkrete deler av samlingen som specialsamlingen, lokalhistorie og slektshistorie delen, samt en liten presentasjon av de arkivene som er med på Norges dokumentarv.

De to resterende ukene av hospiteringen ble tilbrakt ved Gunnerus lokaler på Dora der jeg fikk et dypere innblikk i deres fotosamling. Det meste av tiden gikk til å arbeide med transkribering av protokoll og ompakking av negativer (foto) i tilknytning Hilfling-Rasmussen samlingen. Ved Dora fikk jeg en mer praktisk tilnærming til faget, mens tiden ved Gunnerus biblioteket var mer preget av det en kan kalle teoretisk arbeid.

Gjennom mine fag i Kulturminneforvaltning har jeg blitt introdusert til en rekke elementer innen forvaltningen av kulturminner, deriblant bevaring. Akkurat denne delen av forvaltningen har alltid fasinert meg, men det var imidlertid gjennom min hospitering ved Gunnerusbiblioteket og Dora at jeg fikk et innblikk i hvordan de aktivt jobber med å bevare sine samlinger. I min tid som hospitant har jeg sett hvordan de kan være et kildesenter for kunnskap med sine mange skriftlige kilder, samt kart og foto.

Videre har jeg sett hvor vanskelig og krevende det kan være å bevare et slikt materiale, både gjennom aktiv og passiv konservering. Begrepet passiv konservering, også omtalt som forebyggende eller preventiv konservering er hovedsakelig forbundet med bevaringsforhold som skal bremse og forebygge nedbrytning av material. Denne formen for konservering er blant annet knyttet til forholdene et material oppbevares i. Dette er det motsatte av aktiv konservering som innebærer direkte stabiliserende inngrep på materialet.³ Det er spesielt den passive konserveringen som har fanget min interesse og mer konkret hvor mye forholdene inne i et magasin er med på å påvirke samlingen og dens tilstand.

Samtidig har jeg gjennom mitt arbeid med Hilfling-Rasmussen samlingen blitt introdusert til digitalisering og noe av arbeidet knyttet til dette. Jeg lærte blant annet at for å kunne

---

³ Samlingsnett u.å. (b)

digitalisere materialet må en først organisere det. I dette tilfelle innebar det transkribering av protokoller og ompakking av negativer. Denne organiseringen ga oss muligheten til å sjekke protokollene opp mot negativene, ompakke materialet og om nødvendig registre enkelte bilder som tapt eller skadet. Imidlertid var det heller tidsbruken som fanget min interesse og hvor mye ressurser som krevdes for å kunne digitalisere et slikt materiale. Det var nettopp dette som førte til at jeg ville seg på magasinet og digitaliseringens plass i dagens forvaltning.

Tema og problemstilling

Magasin er et begrep som blir flittig brukt innen institusjoner som forvalter. Både institusjoner som forvalter kulturminner, dokumenter og arkiver har det vi omtaler som magasin eller «lagerrom». I henhold til museum er det sagt at det er samlingene som utgjør eller skaper museet.⁴ En kan kanskje også se det i forhold til andre institusjoner som forvalter, verken bibliotek eller arkiv hadde fungert uten sine samlinger av bøker og arkiver, og de kan på den måten ses i sammenheng med museum. De er alle avhengig av det de forvalter for å eksistere. Med dette i tankene kan en videre argumentere for at magasinet er en av de viktigste sidene ved institusjonenes arbeid, siden samlingene i størst grad oppbevares der.

På samme tid har digitalisering og arbeid rundt dette blitt en voksende del av både arkiv, bibliotek og museumssektoren. Spesielt siden det blant annet har åpnet opp for nye måter å bedre kunne bevare materiale for ettertiden,⁵ og i flere tilfeller har kulturminner og dets kilder vært i lederstolen om hvilket material som er blitt digitalisert mye grunnet materialets betydning for Norge som nasjon, samt verdensarven.⁶ I den sammenheng har jeg lyst til å se nærmere på følgende problemstilling; hvordan har synet på bevaring og magasin endret seg de siste 20 årene innen arkivsektoren og hvilken rolle har digitalisering hatt i forhold til dette?

Jeg bestemte meg tidlig for å avgrense oppgaven til stortingsmeldinger som omhandler arkiv når jeg skulle se på magasin og bevaring. Dette er begrunnet i materiale Gunnerus bevarer som på flere felter sammenfaller med arkivsektoren selv om det i all hovedsak blir betraktet som et bibliotek. Mer presist vil dette si material som representere norsk, samt nordisk og

---

⁴ Latham & Simmons 2014: 12

⁵ Meld. St. 24 (2008-2009): 13

⁶ Hylland 2014: 255-256

europesk kulturhistorie i form av litteratur, kart og bilder.⁷ Jeg har avgrenset oppgaven til arkivsektoren fordi det ville blitt for omfattende å ta for seg både arkiv og bibliotek.

Selv om Gunnerusbiblioteket og deres lokaler på Dora hovedsakelig blir betraktet og omtalt som et universitetsbibliotek har de flere likhetstrekk med både arkiv og museumssektoren. Dette er en institusjon som på flere måter sammenfaller med ABM-sektoren ved at en kan se egenskaper som gjør at de kan betraktes som både arkiv, bibliotek og museum. Videre kan en si at et arkiv er en institusjon som forvalter dokumentasjon som er dannet i administrative kontekster. Bibliotek kan defineres gjennom deres samling av informasjon laget med allment spekter i tankene og til slutt kan en si at et museum forvalte objekter av variert material type. Dette er overordnede og kanskje til dels utdaterte definisjoner, og gjennom de siste årene har disse tre institusjonene samlet informasjon og materiale som sammenfaller med alle tre definisjonene.⁸ Dette gjør at det kan være vanskelig å plassere visse institusjoner som Gunnerus i en av kategoriene.

Denne oppgaven vil se nærmere på den såkalte ABM-sektoren med et overordnet fokus på arkiv når jeg skal se hvordan magasin og bevaring har blitt håndtert i sammenheng med digitaliseringens inntog i sektoren. Jeg har valgt å se nærmere på ABM-sektoren grunnet dens betydning innen arkivsektoren fra rundt år 2000 til 2010. ABM – Statens senter for arkiv, bibliotek og museum var en kulturpolitisk institusjon som ble opprette på tidlig 2000-tallet med et distinkt mål om å føre de nevnte institusjonene tettere sammen i en felles utvikling.⁹ Denne felles utviklingen var ankret i de tre institusjonenes likheter i forvaltningen av kulturminner og dets økende arbeid med digitalisering og digitalt materiale.¹⁰ Denne sektoren hadde en betydelig påvirkningskraft på de første stortingsmeldingene med tanke på ABM-sektorens fokus på digitalisering og vil derfor gjøre seg gjeldende i første del av analysen når jeg skal se på hvordan magasin og bevaring har blitt håndtert de siste 20 årene i arkivsektoren.

Kilder og metode

Denne oppgaven er hovedsakelig basert på forskjellig eksisterende faglitteratur i tilknytning magasin, ABM-sektoren, samt arkiv og museumssektoren. Selve analysen er basert på en

---

⁷ Norges teknisknaturvitenskapelige universitet [NTNU] 2021

⁸ Meld. St. 48 (2002-2003): 51

⁹ Hylland 2019: 258 og 262

¹⁰ Meld. St. 22 (1999-2000): 2

rekke stortingsmeldinger for arkiv fra rundt år 2000 og frem til i dag. Jeg har valgt å sette søkelys på tre tidsperioder, der jeg begynte med å se på to ulike stortingsmeldinger fra rundt år 2000, eller mer presist starten av ABM-utviklingen. Deretter tok jeg for meg stortingsmelding 24 (2008-2009). Denne meldingen er en av de siste som er produsert under AMB-sektoren og fokuserer i stor grad på digitalisering. Avslutningsvis har jeg sett på stortingsmelding 7 (2012-2013) som til dags dato er den eneste stortingsmeldingene som er produsert for arkivsektoren alene. For å kompensere for manglende stortingsmeldinger om arkiv nærmere nåtiden har jeg i tillegg sett på NOU 2019 *Fra kalveskinn til datasjø – Ny lov om samfunnsdokumentasjon og arkiver* for å se hvordan den fysiske bevaring er håndtert i sammenheng med et nytt lovforslag for arkivlova.

Stortingsmeldinger er en type kilde som på fagspråket kan bli beskrevet som normative eller programmatisk. Dette vil si at de sier noe om hvordan noe bør være og bør bli fremover innen en gitt sektor.¹¹ På en annen side kan en også si at kilden er beskrivende eller kognitive siden meldingen også til dels forklare hvordan noe har vært og er,¹² gjennom blant annet statistikk og andre beskrivelser av feltet. Likevel gir stortingsmeldingene et større innblikk i hvordan regjeringen mener noe bør være og ikke i like stor grad hvordan det faktisk er. Dette gjør at oppgaven ikke nødvendigvis er representativt for hvordan synet på magasin og bevaring faktisk er, men at den er en god indikator på hva regjeringen mener bør være viktig å prioritere.

Når jeg analyserte stortingsmeldingene brukte jeg spesifikke søkeord, slik som bevaring, arkiv og digitalisering for å komme til de delene av stortingsmeldingen som var aktuell med tanke på problemstillingen. Videre orienterte jeg meg i teksten hvor søkeordene oppstår for å se om ordene kom i den konteksten jeg søkte. Nemlig bevaring av analogt materiale i arkivsektoren. Denne metoden gjorde at jeg rask kunne orientere meg i store mengder tekst, samtidig som jeg kunne utelukke de delene som ikke var av betydning. Likevel var dette en tidkrevende prosess siden man fikk treff på søkeordet i alle sammenhenger, noe som resulterte i en del sortering og utvelging. Jeg merket dette spesielt i de første stortingsmeldingene som var dannet under AMB-sektoren siden de omtaler både arkiv, bibliotek og museum som alle har en relasjon til bevaring av analogt materiale. I tillegg leste jeg ofte innledningen og eventuelle sammendrag av stortingsmeldingene for å få en forståelse av hva formålet med

---

¹¹ Kjeldstadli 1999: 172

¹² Kjeldstadli 1999: 172

meldingene var. Selv om jeg innledningsvis var ute etter dekningen av bevaring av analogt materiale og magasin resulterte denne metoden i at jeg også fikk en relativ god oversikt over hvordan digitaliseringen ble framstilt og håndtert.

Jeg gjennomførte tidlig i bachelorprosessen to ulike kvalitative intervjuer,¹³ der det ene var et spesifisert fokusert intervju med konservatoren ved Gunnerusbiblioteket.¹⁴ Jeg valgte å intervju henne på bakgrunn av anbefalinger fra andre ansatte siden det var hun som jobbet direkte med magasinet og dets miljø. Selv om hensikten med intervjuet var å få en spesifikk beskrivelse av magasinet og de utfordringer de har knyttet til dette var intervjuet relativt løst der vi satte søkelys på et tema og om nødvendig stilte jeg tilleggsspørsmål.¹⁵ Videre organiserte jeg et spesifisert intervju¹⁶ der jeg sendte en rekke bestemte spørsmål via e-post til en ansatt ved Universitetsbiblioteket i Bergen. Jeg valgte å intervju han grunnet hans tilknytning til byggingen av et nytt magasin fordi jeg var interessert i å høre hvilke hensyn de tok med tanke på bevaring når de bygget det nye magasinet. Imidlertid har jeg i etterkant av intervjuene endret både fokus og retning på oppgaven og derfor har ikke disse intervjuene hatt en like stor betydning som først antatt. Likevel har noe informasjon som ble innhentet blitt brukt i del 2 av oppgaven når jeg kort nevner noen hensyns man må ta når man jobber med magasin og bevaring.

Struktur

I denne oppgaven ønsker jeg å se mer på magasinets og bevaringens rolle innen kulturminneforvaltningen. I den forbindelse vil del 2 av oppgaven se på historien til arkiv og magasin. Likevel vil det komme en del som ser på magasinets historie innen museumssektoren for å bedre kunne vise hvordan tankene rundt magasin har endret seg sammen med magasinets rolle i bevaringen av kulturminner. Videre vil det komme en kort gjennomgang av magasinets rolle i den passive konserveringen i dag. I del 3 av oppgaven vil jeg se på forskjellige stortingsmeldinger for arkiv fra rundt år 2000 og fram til i dag. Denne delen vil deles opp i tre deler der jeg først tar for meg starten av ABM-sektoren, mer presist tidlig 2000. Videre tar jeg for meg stortingsmelding 24 (2008-2009) som er fra slutten av ABM-sektorens tid. Avslutningsvis vil jeg se på perioden fra ABMs oppløsning og fram til i

---

¹³ Dalland 2020: 68

¹⁴ Dalland 2020: 73 og 75

¹⁵ Dalland 2020: 71-75

¹⁶ Dalland 2020: 73

dag. Del 4 vil komme med en konklusjon på hvordan synet på magasin og bevaring er blitt behandlet i sammenheng med digitalisering de siste 20 årene innen arkivsektoren.

Del 2 Arkiv, magasin og digitalisering

En kort gjennomgang av historien til arkiv

Arkiv er noe som har eksistert i flere hundre år, en kan kanskje påstå at arkivets historie startet når vi mennesker begynte å skrive, tatt i betraktning at materialet som ble brukt var tilstrekkelig. De eldste arkivene kan spores tilbake til antikken i Hellas. Dessverre er det i dag bare tradisjonen de startet som kan ses, siden materialet arkivene forvaltet er tapt. Det var ikke før ut på 1000- eller 1100-tallet at man i Europa kan se oppbygningen av store mengder arkiver, der en del av materialet fortsatt er bevart i dag. Samtidig er det viktig å huske at arkivene som eksisterte hovedsakelig var små, knyttet til enten et kongerike eller kirkesamfunn.¹⁷

De eldste norske arkivene kan spores tilbake til middelalderen og de to store maktene på den tiden, kirken og kongen. Denne utviklingen kan ses i sammenheng med utbredelsen av arkiv i resten av Europa. På den tiden var arkivene hovedsakelig små, enkeltarkiv som var knyttet til lederne av samfunnet. Dette vil si at arkivene inneholdt materiale som skulle hjelpe til i organiseringen av samfunnet slik som for eksempel kirkelige virksomheter.¹⁸ Fra middelalderen og fram til i dag vokste arkivene i omfang og dens historie kan ses i sammenheng med utviklingen av det norske samfunnet.¹⁹ Imidlertid er det vanskelig å si hvilken plass bevaring og tankene rundt dette hadde i de tidligste arkivene.

Likevel er ikke tankene rundt bevaring og hvordan man skal forholdet seg til dette nødvendigvis nye tanker, men heller utfordringer som stadig er gjeldende i institusjoner som arkiv. Dette kan blant annet ses i Ramsholt sin tekst om fysisk bevaring der hun skriver at det finnes flere tekster fra 1500-tallet som viser at tankene rundt bevaring i arkiv eksisterte allerede da. Hun bruker boken «Der Haag» som eksempel. Boken inneholder flere punkter for hvordan man best skal kunne både bevare og oppbevare bøker for ettertiden. Mange av punktene som er nevnt er utfordringer man også i dag gjenkjenner i institusjoner som

---

¹⁷ Duchein 1992: 15

¹⁸ Thime 2019: 51

¹⁹ Thime 2019: 64

oppbevarer lignende materiale.²⁰ Videre skriver Thime i sin artikkel om de første regionale depotene i Norge at kvaliteten til magasin eller lokalene varierte stort og at det var arkiv oppbevart både i trappeganger, stabbur og sjøboder. Imidlertid blir det videre presisert at man allerede på 1800-tallet var klar over at dette var uegnede lokaler for oppbevaring.²¹

Utviklingen til magasin i museumssektoren

Ordet magasin er et relativt nytt begrep innen museumssektoren og det er ikke før på starten av 1900-tallet at man kan begynne å se konkrete tanker rundt et eget lokal eller rom for deler av samlingen. En kan kanskje tenke at museer alltid til en viss grad har hatt behov for mer plass siden et museum eksistere på bakgrunn av sin samling. Likevel er det ikke før i nyere museumshistorie at man ser fremveksten av egne lokaler med en egen funksjon for å forvalte det som kan betraktes som overskuddet av samlingene.²²

I starten hadde museene knapt nok mer objekter enn det utstillingen viste, og det lille av gjenstander som ikke ble stilt ut, grunnet for eksempel skade, ble plassert der det var plass. I den sammenheng var det verken nødvendig eller tiltenkt at man trengte en dedikert plass for ren oppbevaring av gjenstander. Dette synet endrer seg imidlertid ved at samlingene vokste grunnet en stabil tilstrømning av nye gjenstander. Det var lenge oppfattet innen museumssektoren at kvantitet av gjenstander var et kvalitetstegn. Likevel er det viktig å presisere at det tok lang tid før magasin ble en konkret og selvklar del av museumssektoren, slik den er i dag.²³

Ettersom museenes samlinger fortsatte å vokse ble det med tiden presentert et nytt problem, det var ikke lenger plass i utstillingen til å huse de store mengdene av gjenstander museene var satt til å forvalte. Plutselig var det museene så på som et kvalitetstegn, nemlig store mengder gjenstander, blitt et voksende problem som ikke kunne ignoreres. Imidlertid kom Hans Aall i 1925 ut med en veiledning for hvordan man kunne arbeide og ordne i museer, der han blant annet snakket om studiemagasin. Aall poengterte allerede i 1925 at museer måtte muligens innlemme gjenstander i samlingen som kunne ha betydning for forskningen, men som av forskjellige årsaker ikke kunne stilles ut. I den sammenheng var Aalls studiemagasin heldige siden de kunne hjelpe museene med å holde oversikt og orden i utstillingslokalene

---

²⁰ Ramsholt 2014: 258-259

²¹ Thime 2019: 58

²² Eriksen 2009: 148-149

²³ Eriksen 2009: 149-151

mens gjenstandene de ikke ønsket å stille ut kunne oppbevares separat. Videre kom han med noen konkrete rom som kunne brukes som magasin, blant annet ildfaste loftsrom med tilstrekkelig elektrisk lys. Ifølge Aall var det bare to hensyn man måtte tenke på «[...]at enhver ting kan ses ordentlig, og at ordningen er praktisk».²⁴

I avsnittene over har vi sett hvordan magasinet sakte har blitt en del av dagens museumssektorer. I dag finnes det en rekke forskjellige magasiner, og en type er Knudtzonsalen på Gunnerusbiblioteket. Dette er en sal som både kan ses på som en utstilling og et magasin. Mye av dette er grunnet kjøpmannen Knudzson som etter sin død i 1864 testamenterte hele sin samling av blant annet bøker, bokhyller og statuer til Det Kongelige Norske Videnskabers Selskab²⁵. Det ble blant annet presisert i testamentet at samlingen i sin helhet, altså alt fra bøker til statuer skulle oppbevares i et eget rom.²⁶ Dette har resultert i det vi i dag kaller Knudtzonsalen, et magasin som i sin rett ser ut som et bibliotek fra 1800-tallet. Dette er et rom som fungerer som en utstilling slik at folk kan komme å se samlingen, og som på samme tid fungerer som et magasin slik at samlingen trygt kan stå der over en lengere periode. Dette fører til en del restriksjoner i tilknytning rommet; blant annet er dette en stengt utstilling der man må bestille time for å få tilgang, samtidig som man har et eget system for kontrollering av temperatur og luftfuktighet, med tildekkede vindu for å ikke slippe inn lys.

Om man derimot ser på bilder fra Knudtzonsalen fra 1930-tallet kan man imidlertid få et annet innblikk i hvordan man betraktet salen og dens samling. Bildet viser blant annet at vinduene var åpne, noe som resulterte i at både frisk luft og sollys kom inn.²⁷ Knudzonsalen er et rom som viser flere utviklinger, både med tanke på hvilke forhold en samling skal utsettes for samtidig som det viser en endring i tankesett fra utstilling til magasin. I dag er det for eksempel utenkelig å ha åpne vinduer og sollys inn i det som regnes som et magasin, siden dette kan resultere i store skader på samlingen som oppbevares der. Aall mente i 1925 at så lenge alt kunne ses og var organisert var det mer enn tilstrekkelig. I dag vet vi at også miljøet inne i magasinet er viktig og at det finnes en rekke med ting man må ta hensyn til. På en annen side er dette et rom som viser en endring i tankesett fra utstilling til magasin. På 1930-tallet var det kanskje ikke forholdene samlingen ble utsatt for som ble høyst prioritert, men

---

²⁴ Aall 1925: 52-53

²⁵ Christensen 1993: 11

²⁶ Aase 1993: 132-134

²⁷ Personlig kommunikasjon i e-post fra Stein Olle Johansen, Seksjonssjef ved Gunnerusbiblioteket, 26.02.21 (Sendte et bilde av Knudtzonsalen)

heller hvordan folk oppfattet rommet. En ville skape et rom der besøkende kunne gå inn og føle at de faktisk var i et 1800-talls bibliotek. En kan argumenter for at de før så på Knudzonsalen først som en utstilling, deretter som et magasin og at det derfor ble tilrettelagt mer for befolkningen. Derimot kan en si at vi i dag ser på salen først og fremst som et magasin og deretter en utstilling.

Magasinets plass i dag som del av den passive konserveringen

Det er store forandringer fra de første studiemagasinene som Aall foreslå i sin håndbok fra 1925 til de man har i dag. Det er ikke lenger tilstrekkelig å bare ta hensyn til ordning og at alt skal kunne ses. I dag finnes det en rekke forskjellige ordninger for hvordan institusjoner velger å organisere sine egne magasin med tanke på kontroll og enkel tilgang. Om man derimot ser bort fra dette finnes det i tillegg en rekke andre hensyn man må se i sammenheng med oppbevaringen av materialet.²⁸

I dagens museumssektor er det å ha tilstrekkelige magasiner å bli regnet som en del av bevaringen, og det blir betraktet som en egen museumsoppgave med spesifikke funksjoner som skal oppnås.²⁹ Om man ser utviklingen til magasin og bevaring innen museumssektoren opp mot arkiv kan en se at tankene rundt bevaring startet tidligere innen arkivsektoren. En vet at man kan spore bøker som snakker om bevaring så langt tilbake som til 1500-tallet ute i Europa. Og selv om man ikke kan finne noe som indikerer at disse tankene oppsto før på 1800-tallet i Norge er det nok ikke urimelig å tenke. Spesielt om man tar i betraktning påvirkningskraften Europa har hatt på utviklingen i Norge, både gjennom litteratur, handel og utdanning.

Gunnerusbiblioteket og Dora forvalter store samlinger av bøker, dokumenter og foto. Med andre ord forvalter de materiale som aldri ble laget med langtidsbevaring i tankene, dette er noe vi i ettertid har bestemt oss er verdt å bevare. Likevel kan man gjennom passiv konservering, sammen med blant annet aktiv konservering minske nedbrytningen slik at materialet kan få den lengste levetiden det har mulighet for. I den sammenheng er det videre aktuelt å se på noen av hovedutfordringer magasiner som Gunnerusbiblioteket og Dora kan stå ovenfor i sammenheng med passiv konservering.

---

²⁸ Eriksen 2009: 150

²⁹ Eriksen 2009: 151

Mange av utordringene institusjoner som Gunnerusbiblioteket og Dora står ovenfor i forhold til magasin er knyttet opp mot det varierte materialet de forvalter. De bevarer objekter som er laget av ulike materialer som papir, skinn, pergament, tre og metall. Disse materialene trenger ulike klimatiske forhold for best mulig bevaring.³⁰ Denne varierte sammensetningen av materiale er en utfordring magasin daglig står ovenfor. Feil eller dårlig tilpasset temperatur og luftfuktighet kan over en periode ha store, og av og til u-reverserbare konsekvenser. Et godt eksempel på dette er at nedbrytningsprosessen kan gå raskere om forholdene i magasinet er feil eller dårlig.³¹

Samtidig finnes det en rekke andre utfordringer som stadig må håndteres slik som mengden lys materialet utsettes for, samt skadedyr og plassbegrensing. Dette er utfordringer som er konstante inne i et arkiv og selv om de ikke er direkte truende på et aktuelt tidspunkt kan det godt være det neste måned. Det skal ikke mer til enn ett par skadedyr før store deler av samlingen kan ha blitt kompromittert og selv om det til en viss grad kan kontrolleres med blant annet feller trengs det fortsatt konstant overvåking.³² På samme tid finnes det ulike måter å håndtere forskjellige behov for temperatur og luftfuktighet. Ved Universitetet i Bergen har de gjort dette ved å bygge et magasin med flere klimatiske soner, slik at materiale kan bevares i de sonene som er mest hensiktsmessig for å bremse nedbrytningsprosessen.³³ Selv om denne løsningen kanskje er mest effektiv ovenfor materiale er dette også en kostbar metode som krever store resurser som ikke alle institusjoner kan prioritere. Gunnerusbiblioteket har heller forsøkt å få et magasin med en standard temperatur og luftfuktighet som fungerer greit ovenfor det meste av materialet de bevarer.³⁴ Denne løsningen gjør at alt materialet har det relativt greit, imidlertid inngår man et kompromiss med tanke på at forholdene ikke er 100%.

Poenget med denne delen er ikke å representere alle utfordringene knyttet til magasin eller dens løsninger. Det er heller å vise at det finnes ulike hensyn en må ta når man jobber med magasin og selv om det finnes løsninger er ikke disse alltid like enkle å gjennomføre. Dette fører til at man på flere stadier må prioritere og kanskje sikte etter en middelvei, der man både tar og gir. Videre viser disse utfordringene at den fysiske bevaringen i form av passiv

---

³⁰ Personlig kommunikasjon fra intervju med Victoria Juhlin, 03.03.21. (Konservator ved Gunnerusbiblioteket)

³¹ Ramsholt 2014: 265-266

³² Personlig kommunikasjon fra intervju med Victoria Juhlin, 03.03.21. (Konservator ved Gunnerusbiblioteket)

³³ Personlig kommunikasjon i e-post fra Nils Kristian Eikeland 26.03.21. (Førstekonsulent, prosjektleder ved Universitetsbiblioteket i Bergen)

³⁴ Personlig kommunikasjon fra intervju med Victoria Juhlin, 03.03.21. (Konservator ved Gunnerusbiblioteket)

konservering både er tidkrevende og ressurskrevende. Imidlertid representerer disse utfordringene også hvor mye som faktisk kan påvirke materialet og i verste fall ødelegge det. Med dette i tankene kan en argumentere for at den passive konserveringen som forgår inne i et magasin er noen av det viktigste arbeidet for kulturarvinstitusjoner. Siden en kulturarvsinstitusjons oppgave nettopp er det å bevare materiale for ettertiden.

Samtidig er vi i dag en del av en digitalisert verden og når det kommer til kulturminner vil digitalisering hovedsakelig tilsi en prosess for å gjøre noe som i utgangspunktet er fysisk, for eksempel analoge bøker eller dokumenter om til en digital fil. Videre har vi i dagens bevaringslandskap også det materiale som er født elektronisk og som skal forvaltes for ettertiden.³⁵ Selv om digitalisering har åpnet opp for andre måter å tenke bevaring på, blant annet med å spare materialet ved at det blir laget en digital kopi som er tilgjengelig, mens den originale ligger trygt i magasinet, har det også ført til at vi i dag må håndtere bevaringen av både analogt og digitalt materiale.³⁶ I neste del av oppgaven ønsker jeg å nettopp se på hvordan denne balansen er blitt håndtert de siste 20 årene innen arkivsektoren.

Del 3 Stortingsmeldinger om arkiv – analyse

I denne delen av oppgaven vil jeg se nærmere på en rekke stortingsmeldinger knyttet til arkivsektoren de siste 20 årene. Her vil jeg se hvordan synet på bevaring har endret seg og hvordan digitalisering kan ha påvirket dette. Felles for alle stortingsmeldingene, altså st.meld. 22 (1999-2000), 48 (2002-2003), 24 (2008-2009), 7 (2012-2013) og NOU 2019:9 er at de alle har et overordnet fokus på digitalisering, mens magasin og bevaring av analogt materiale marginalt nevnes. En kan se i både st.meld. 22, 48 og 24 at dette blir nevnt, men ofte er dette i sammenheng med digitalisering og hva det har gjort med tanke på tilgjengeliggjøring, formidling og bevaring av analogt materiale. Om man derimot ser på st.meld. 7 og NOU 2019:9 er det et større fokus enn tidligere på selve bevaringen av det analogt materiale og magasin, men også her er det marginalt.

---

³⁵ Samlingsnett u.å. (a)

³⁶ Meld. St. 24 (2008-2009): 13

Stortingsmeldinger i starten av ABM-utviklingen

Hovedsakelig er det de tre institusjonene arkiv, bibliotek og museum som har hovedansvaret for å forvalte, samt formidle kunnskap og informasjon om vår felles fortid. I dag blir de regnet som tre separate institusjoner underlagt Kulturdepartementet, som alle har egne lover, stortingsmeldinger og arbeidsoppgaver. Imidlertid følger disse tre institusjonene hverandre tett i spørsmål som omhandler bevaring og tilgjengeliggjøring av vår felles kulturarv.³⁷ Det er denne distinkte likheten som førte til at man rundt år 2000 begynte å arbeide for at disse institusjonen kunne knyttes enda tettere sammen i det som ble kalt ABM-utvikling. I 2003 ble den kulturpolitiske institusjonen ABM- Statens senter for arkiv, bibliotek og museum opprettet.³⁸ Imidlertid ble institusjonen er kort affære og den ble offisielt oppløst i 2010 grunnet flere politiske uoverensstemmelser.³⁹ I ettertid ble dens oppgaver fordelt på Nasjonalbiblioteket, Norsk Kulturråd og Riksarkivaren.⁴⁰

Ideen om samarbeid og en felles utvikling mellom disse distinkte institusjonene var verken særnorsk eller ny og en kan se tendenser til denne tilnærmingen allerede på 90-tallet rundt om i verden. I Norge kan en spore tankene rundt en felles framtid og utvikling for disse tre institusjonene tilbake til St.meld. nr. 61 (1991-1992).⁴¹ ABM-reformen var et forsøk på å samle de tre institusjonene arkiv, bibliotek og museum, som alle på hver sin måte bevarer vår felles kulturarv. Hoved ambisjonen til den nye sektoren var å samle de tre institusjonene gjennom en felles utvikling med ekstra vekt på digitalisering, tilgjengeliggjøring og formidling.⁴²

Stortingsmelding 22 (1999-2000) – Kjelder til kunnskap og oppleving

Denne stortingsmeldingen kom ut før den offisielle starten til ABM-utviklingen, imidlertid blir den ofte omtalt som «abm-meldinga», siden den er grunnsteinen for videre utvikling innen feltet med opprettelsen av organet ABM som resultat.⁴³ Meldingen presiserte ideen om et tettere samarbeid mellom de tre institusjonene arkiv, bibliotek og museum. De gikk spesifikt inn for å utvikle vilkår som kunne gjøre det lettere å forme, samt utvikle samarbeidet og samordningen mellom de tre institusjonene.⁴⁴ Et begrep av stor betydning for denne

---

³⁷ Meld. St. 8 (2018-2019): 39

³⁸ Hylland 2019: 258

³⁹ Hylland 2019: 268

⁴⁰ Hylland 2019: 258

⁴¹ Hylland 2019: 262

⁴² Hylland 2019: 271-271

⁴³ Meld. St. 48 (2002-2003): 51

⁴⁴ Meld. St. 22 (1999-2000): 2

stortingsmelding er digitalisering. Dette kan ses innledningsvis der det blant annet blir presisert at det nettopp er digitalisering som har ført til vurderingen av et tettere samarbeid mellom de aktuelle sektorene. Dette blir begrunnet på bakgrunn av den økende bruken av digitale metoder både i formidlingsarbeidet og forvaltningen av samlingene. Samtidig som sektorene i en større grad enn tidligere er nødt til å håndtere økende mengder digitalt materiale.⁴⁵

Etter å ha gått gjennom stortingsmelding 22 (1999-2000) med søkelys på bevaring i arkivsektoren bemerker man seg det betydelige fokuset elektronisk bevaring har fått i meldingen. For det første blir det innledningsvis påpekt at en av hovedutfordringene for blant annet arkivsektoren de neste 10 årene, er håndteringen av digitalt materiale og da spesifikk de bevaringsproblemene digitalt materiale førte med seg.⁴⁶ Allerede innledningsvis setter meldingen søkelyset på den elektroniske bevaringen, mens bevaring av analogt materiale blir utelatt. Samtidig kan en si at ved å nevne elektronisk bevaring som en hovedutfordring sier man indirekte at dette skal prioriteres. Denne tanken kan videre forsterkes i kapittel 4.4.1 der det blant annet står at papirmateriale kan bevares i hundrevis av år i motsetning til det digitale materialet. Dette blir videre utdypet med at den digitale bevaringen er i fare på grunn av stadig endringer og skifte i teknologi. Dette blir presisert på bakgrunn av at ny teknologi ikke nødvendigvis greier å håndtere eldre teknologi som gjør at digitalt materiale ikke nødvendigvis er leselig etter 5-10 år.⁴⁷ På bakgrunn av dette kan en hevde at den digitale bevaringen muligens er blitt prioritert fremfor den analoge siden den i all hovedsak kan «overleve» lengere og er derfor ikke like akutt som den digitale.

Samtidig kan denne prioriteringen ses i sammenheng med at digitalisering var en relativ ny side av forvaltningen og det er derfor også naturlig å anta at metodene som ble brukt også var nye. Dette kan føre til vanskeligheter når nye og krevende problemstillinger oppstår, spesielt når man har lite til ingen tidligere historie eller erfaringer til å kunne hjelpe seg, som i motsetning til bevaring av analogt materiale. Samtidig kan det hende dette ble prioritert siden man ser at mengden digitalt materiale fortsetter å vokse både på bakgrunn av at man digitaliserer mer analogt materiale, samtidig som man produserer mer materiale som er født elektronisk.⁴⁸ Det kan være naturlig å anta at denne prioriteringen kan begrunnes ut ifra at

---

⁴⁵ Meld. St. 22 (1999-2000): 2

⁴⁶ Meld. St. 22 (1999-2000): 4

⁴⁷ Meld. St. 22 (1999-2000): 41

⁴⁸ Meld. St. 22 (1999-2000): 2

digitaliseringen var noe som hadde kommet for å bli, samtidig som det er noe som må håndteres umiddelbart med tanke på faren det digitale materialet sto ovenfor.

Dette er ikke for å si at bevaring av analogt materiale ikke blir nevnt eller ansett som viktig, det har heller en marginal rolle i meldingen. På den ene siden nevnes det at gode oppbevarings magasin til en viss grad kan senke nedbrytningen av materialet.⁴⁹ Dette kan indikere at de er fullt klar over at gode oppbevaringsrom er nødvendig, men på samme tid blir det ikke videre utdypet utenom det som her er poengtert. På en annen side blir det sagt at bevaringssituasjonen i kommunen er preget av store ulikheter med tanke på forholdene inne i magasinene.⁵⁰ Selv om dette beskriver magasinetsituasjonen i kommunene, kan en antagelig også anta at dette er representativt for en rekke andre magasin i arkivsektoren. Videre nevner meldingen en ny forskrift i tilknytning arkivlova, som definerer hva som skal være den absolutte minstestandarden med tanke på magasin og sikring av arkivmateriale. Her får kommunene en satt tid for å sjekke om deres forhold kommer innenfor minstestandarden, om dette ikke er tilfelle vil de få ytterligere tid på å forbedre dette.⁵¹ Om man ser bort i fra at dette hovedsakelig omhandler arkiv i kommunen viser dette at selv om fysisk bevaring og forhold i magasin kanskje ikke er prioritert i en like stor grad som digital bevaring er det fortsatt et område som blir tatt hensyn til.

Samtidig blir det nevnt at digitalisering har ført til et skifte eller retttere sagt åpnet opp for et skifte innen offentlig forvaltning. Det er nemlig et mål at den offentlige forvaltningen skal slutte å arkivere papirmateriale. Dette vil i lengden føre til mindre materiale som må oppbevares i de fysiske magasinene som på sikt vil spare mer plass.⁵² Kanskje en med andre ord kan si at digitaliseringen kan være med på å løse et av de større utfordringene knyttet til magasin, nemlig plass. Det blir blant annet presisert i meldingen at plass eller heller manglende plass har vært en utfordring som har vært nærliggende konstant i Riksarkivets historie.⁵³ Digitaliseringen vil muligens kunne fikse et nærliggende problem i sektoren, men denne tanken vil i tillegg også kunne videre fremme prioriteringen siden det er store utfordringer knyttet til digital bevaring som må eller burde bli løst før dette kan bli en realitet.

---

⁴⁹ Meld. St. 22 (1999-2000): 55

⁵⁰ Meld. St. 22 (1999-2000): 45

⁵¹ Meld. St. 22 (1999-2000): 46

⁵² Meld. St. 22 (1999-2000): 41

⁵³ Meld. St. 22 (1999-2000): 44

Stortingsmelding 48 (2002-2003) – *Kulturpolitikk fram mot 2014* er en melding som kom i samme tidsrom som ABM-utviklingen opprettes. Denne meldingen er ikke enerådig for AMB-sektoren, men handler om hvilken stilling staten skal ha i kulturpolitikken inne de forskjellige kulturfeltene. I henhold til ABM-feltet og da spesielt arkivsektoren fortsetter denne meldingen mer eller mindre det arbeidet som ble bestemt i stortingsmelding 22.⁵⁴ Selv om denne meldingen i seg selv ikke presenterer noen nye hovedmål eller utfordringer for arkivsektoren bekrefter den ytterligere hva som var viktig å prioritere. En kan kanskje tenke seg at stortingsmelding 48 i større grad er med på å bekrefte, samt understreke de punktene som ble presentert i stortingsmelding 22 for arkivsektoren.

Digitalisering og da spesielt elektronisk bevaring er noe som har kommet inn som både noe nytt og akutt. Det er ikke knyttet de samme erfaringen til hvordan dette skal håndteres i motsetning til bevaring av analogt materiale. Dette er noe arkivene har lange tradisjoner med samtidig som de vet at for eksempel bøker kan bevares i hundrevis av år. Dette gjør at man heller retter et større fokus mot bevaring av elektronisk materiale siden den delen av forvaltningen er akutt siden materiale kan bli utilgjengelig innen et par år. Det er kanskje feil å påstå at den analoge bevaringen får mindre fokus, en kan heller si at den ikke blir prioritert på samme måte som den digitale.

Stortingsmeldinger i slutten av ABM-utviklingen

Stortingsmelding 24 (2008-2009) – Nasjonal strategi for digital bevaring og formidling av kulturarv

Dette er en av de siste stortingsmeldingene som ble gitt ut i ABM-perioden, samtidig som det kanskje er en av de viktigste med tanke på digitalisering. Hovedsakelig ønsker denne meldingen å sikre samlingene de tre institusjonene arkiv, bibliotek og museum forvalter for ettertiden, samtidig som de ønsker en større tilgjengelighet, slik at flest mulige kan oppleve kulturarven.⁵⁵ Selv om denne meldingen i stor grad setter søkelys på mye av det samme som stortingsmelding 22 vil denne meldingen i større grad se hvordan digitalisering kan brukes til å oppnå dette og hva den har medført.⁵⁶

---

⁵⁴ Meld. St. 48 (2002-2003): 13

⁵⁵ Meld. St. 24 (2008-2009): 9

⁵⁶ Meld. St. 24 (2008-2009): 9-10

Denne melding som stortingsmelding 22 fokuserer i stor grad på digital bevaring, men i motsetning til stortingsmelding 22 er det i denne meldingen et større fokus på bevaring av analogt materiale eller retttere sagt hvordan digitalisering kan hjelpe den analoge bevaringen. I kapittel 2.3 *Bevaringsperspektivet* blir det presisert hvordan digitalisering kan hjelpe med tanke på den passive bevaringen. For det første har digitalisering gjort at man kan ta digitale kopier av det analoge materialet. Denne kopien kan ses på som to ting, der det på den ene siden fungerer som en kopi der kunnskapen blir lagret et ekstra sted, slik at om uhellet skulle være ute så er kunnskapen intakt. På den andre siden vil denne kopien beskytte originalen ved at den kan ligge trygt i magasinet, mens man bruker kopien for å få tilgang til kunnskapen materialet representerer. Ved å la originalen ligge i magasinet vil dette spare den for unødvendig skade og slitasje som kan komme med både bruk og forflytting.⁵⁷ I denne meldingen fokuseres det mer på hva digitalisering kan gi den analoge bevaringen. Imidlertid betyr ikke dette at de ikke lenger er et fokus på den elektroniske bevaringen. Det blir nemlig i det samme avsnittet poengtert at dette er et nytt kildemateriale som representerer nye utfordringer med tanke på bevaring og da spesielt langtidsbevaring.⁵⁸

Digitalisering har også åpnet opp for en annen måte å tenke og gjennomføre bevaring og passiv konservering. Ved Gunnerusbiblioteket og Dora holder de nå på med et prosjekt som innebærer å digitalisere en hel samling av foto slik at den kan bli tilgjengelig for publikum. Etter at dette arbeidet er avsluttet er planen å fryse fotoene for å bevare de for ettertiden. Ved å fryse fotoene vil nedbrytningsprosessen stoppe helt opp og man kan derfor forvalte fotoene lenger enn man kunne om man bevarer de i magasin der man bare kan bremse nedbrytningen.⁵⁹ Dette gjør at man kan oppbevare materialet lengre. Denne prosessen vil resultere i at originalen er utilgjengelig. Likevel kan man kanskje se på dette som en siste mulighet for materialet. Det er naturlig å anta at bildene som blir vurdert fryst er i en sånn forfatning at de mest sannsynlig ikke kunne blitt vist eller tatt ut av magasinet grunnet faren for både skader og slitasje. Digitaliseringen har gjort at vi nå er i stand til å bevare originalene lengre, samtidig som vi har ubegrenset tilgang til kunnskapen de representerer.

Denne stortingsmeldingen fokusere også i stor grad på tilgjengeliggjøring og digitaliseringens rolle i dette. Det blir blant annet innledningsvis nevnt at digitalisering har åpnet opp for å

---

⁵⁷ Meld. St. 24 (2008-2009): 13

⁵⁸ Meld. St. 24 (2008-2009): 13

⁵⁹ Personlig kommunikasjon fra intervju med Victoria Juhlin, 03.03.21. (Konservator ved Gunnerusbiblioteket).

tilgjengeliggjøre i bredere og lettere grad det kulturalrvmaterialet som er bevart.⁶⁰ Tanken om at digitalisering kan åpne opp for en bredere tilgjengeliggjøring er ikke nødvendigvis ny. Det ble allerede i stortingsmelding 22 presentert et skifte i tankegang med tanke på formidling.⁶¹ Allerede da ble det poengtert at dette ikke lenger bare en sekundær oppgave for arkivene. Videre ble det nevnt i stortingsmelding 48 at digitaliseringen kan medføre en mulighet for arkivsektoren ved at de i en større grad kan presentere sitt materiale for befolkningen.⁶² Tanken om at digitalisering lettere kan tilgjengeliggjøre materialet er ikke ny, man kan heller si at den er forsterket i stortingsmelding 24. Både stortingsmelding 22 og 48 hincer om digitaliseringens muligheter på dette feltet, men det er ikke før i stortingsmelding 24 at man virkelig i større grad fokuserer på dette.

På samme tid som digitaliseringen har åpnet opp for en bredere spredning av arkivmaterialet har den også rokket med noen av de fundamentale sidene av hva et magasin er. Selv om magasinene i dag er en stengt del av institusjonene, har digitalisering åpnet opp for tilgjengeliggjøring av materialet oppbevart der gjennom både digitale bilder og kopier. Dette har ført til at magasinene i dag ikke lenger bare er et stengt lagerrom. De er blitt tilgjengelig på en helt annen måte med at befolkningen i dag både vet og kan se hva magasinene oppbevarer. Denne funksjonen kan sies å ha flere likhetstrekk med utstillinger. En av utstillingenes hovedfunksjoner er nettopp det å presentere eller tilgjengeliggjøre materialet for befolkningen. Akkurat denne funksjonen kan nå også magasinene til dels utføre, og en kan med dette hevde at det i dag er et svakere skille mellom hva et magasin og en utstilling er.

Denne stortingsmeldingen har et overordnet fokus på digitalisering og hva dette har medført. Bevaring av analogt materiale blir nevnt, men hovedsakelig som bisetninger. Det blir blant annet poengtert at det blir lagt vekt på gode oppbevaringsforhold. Dette blir begrunnet med at en grunnleggende forutsetning for kulturinstitusjoner, deriblant arkiver, er bevaring og sikring av dets samlinger for ettertiden.⁶³ Dette viser at man fortsatt er klar over hvor viktig magasin er med tanke på bevaring av samlingene. Om man derimot leser videre kan det kanskje forstås som at institusjonene allerede har angivelig gode bevaringsforhold, eller ressursene som skal

---

⁶⁰ Meld. St. 24 (2008-2009): 9

⁶¹ Meld. St. 22 (1999-2000): 58

⁶² Meld. St. 48 (2002-2003): 13

⁶³ Meld. St. 24 (2008-2009): 13

til for å få til dette. Det blir blant annet påpekt at Nasjonalbiblioteket og Arkivverket har gode magasiner i fjell, mens museene har resursene for å skape tilfredsstillende magasin.⁶⁴

Selv om de her bare omtaler Arkivverket kan man kanskje anta at dette representerer store deler av arkivene. Likevel er denne antagelsen problematisk om man ser tilbake til stortingsmelding 22 der det blir nevnt at forholdene i kommunale arkiv varierte stort. På en annen side er det nå nærmere 10 år siden forskriften som blant annet presiserte minstekravet for magasin med tanke på bevaring og sikring kom ut. Det kan være naturlig å anta at en konsekvens av denne forskriften var at man i 2008, når stortingsmelding 24 kom ut forventet eller antok at magasinene oppfylte de kravene forskriften hadde påpekt. Videre kan dette være med på å forklare hvorfor ikke meldingen i en større grad prioriterer den analoge bevaringen og magasin. En antar at dette er noe man har under kontroll og man velger derfor å prioritere andre, kanskje mer akutte arbeidsoppgaver knyttet til digitalisering.

Samtidig kan denne prioriteringen ses i sammenheng med hva digitaliseringen har gitt forvaltningen. Selv om digitaliseringen har ført med seg utfordringer som kan være vanskelig å håndtere har det også åpnet opp for andre måter å tenke bevaring og tilgjengeliggjøring på. Det er ikke utenkelig å anta at digitaliseringen står sterkere nettopp på grunn av dette og at man derfor i større grad også prioriterer denne nye delen av forvaltningen. Et arkivs formål er nettopp det å forvalte, samt tilgjengeliggjøre det kildemateriale de befatter,⁶⁵ og alle hjelpemidler som kan forsterke dette kan en anta vil bli prioritert og verdsatt.

Stortingsmeldinger etter ABM-utviklingen

I 2010 så vedtok stortinget en omorganisering av AMB-sektoren på bakgrunn av stortingsmelding 20 (2009-2010) *Omorganisering av AMB-utvikling*.⁶⁶ Meldingen begrunnet blant annet omorganiseringen med at det kunne føre til et bedre og mer målrettet arbeid med tanke på utfordringer knyttet til digitalisering i de tre feltene.⁶⁷ Selv om oppløsningen hovedsakelig ble gjennomført for å styrke digitaliseringen kan en argumentere for at den også påvirket hvordan bevaring av analogt materiale og magasin er blitt håndtert.

---

⁶⁴ Meld. St. 24 (2008-2009): 13

⁶⁵ Meld. St. 7 (2012-2013): 6

⁶⁶ Stortinget u.å.

⁶⁷ Meld. St. 20 (2009-2010): 3

Stortingsmelding 7 (2012-2013) – Arkiv

Kort oppsummert handler denne meldingen eksklusivt om arkivsektoren. Målet er en egen stortingsmelding som danner et helhetlig bilde av arkivsektoren med politiske mål for et videre arbeid med arkiv.⁶⁸ Det er en rekke mål som blir presisert for å videre kunne forbedre arkivsektoren. Blant annet blir det nevnt et behov for å endre eller revidere arkivloven med tanke på digitalisering.⁶⁹

Denne meldingen, som de tidligere nevnte fokuserer i stor grad på digitalisering og også her nevnes utfordringene knyttet opp mot den elektroniske bevaringen av materialet. Det blir blant annet poengtert at den norske strategien med tanke på elektronisk bevaring krever kontinuerlige vedlikehold av det digitale materialet.⁷⁰ Om man ser tilbake til stortingsmelding 22 var elektronisk bevaring noe som var både nytt og akutt og dette førte til en prioritering av den nye arbeidsoppgaven. På en måte kan man si at situasjonen også nå krever prioritering, men i en annen form. Dette er ikke noe som lengere er en ny arbeidsoppgave, men det er en arbeidsoppgave som trenger kontinuerlige vedlikehold og overvåking. Dette gjør at selv om den elektroniske bevaring ikke er like akutt er det fortsatt noe som må prioriteres, spesielt med tanke på at mengden elektronisk materiale er noe som vil fortsette å vokse i årene som kommer.⁷¹ Noe som kan føre til at også arbeidsoppgaven vil vokse i takt med dette.

Denne stortingsmeldingen fokuserer i stor grad på tilgjengeliggjøring og digitaliseringens medvirkning til dette. Denne medvirkningen har ikke bare påvirket arkivinstusjonenes tilgjengeliggjøring, men også deres rolle med tanke på formidling. Formidling blir i stortingsmelding 7 presisert som et strategisk virkemiddel for arkivinstusjonene slik at arkivmaterialet de forvalter kan bli synliggjort slik at befolkningen kan ta del i kunnskapen materialet representerer.⁷² Formidling er ikke en ny arbeidsoppgave i arkivene, men en kan argumentere for at det har kommet mer frem på grunn av digitaliseringen. Dette kan støttes opp om man ser tilbake til stortingsmelding 22, i den meldingen var formidling nevnt, men det var fortsatt lite prioritert i forhold til andre arbeidsoppgaver. Om man derimot ser på stortingsmelding 7 har man her et betydelig større fokus på formidling og hvordan digitaliseringen kan brukes for å spre materiale og kunnskapen til flest mulig.⁷³

---

⁶⁸ Meld. St. 7 (2012-2013): 7

⁶⁹ Meld. St. 7 (2012-2013): 109

⁷⁰ Meld. St. 7 (2012-2013): 33

⁷¹ Meld. St. 7 (2012-2013): 34

⁷² Meld. St. 7 (2012-2013): 111

⁷³ Meld. St. 7 (2012-2013): 111

Om man sammenligner denne meldingen opp mot de andre stortingsmeldingene som er nevnt i denne oppgaven er det et tilsynelatende fokus skifte med tanke på fysisk bevaring. Dette er ikke for å si at digitalisering ikke har en stor plass i meldingen, men den fysiske bevaringen er i en større grad enn tidligere nevnt. Dette kan først og fremst ses i delkapittel 2.5.5

Langtidsbevaring av papirarkiv-sentraldepot. Denne delen tar for seg langtidsbevaring av papirarkiv der de både poengtere utfordringer, samt hensyn man må tenke over i forhold til bevaring av analogt materiale i magasin.⁷⁴ En sannsynlig årsak til dette skifte kan være at dette er den første egne stortingsmeldingen for arkiv. Dette medfører at man kan gå dypere inn på en sektor, altså her arkiv, enn det man kunne i de tidligere meldingene der alle tre sektorene arkiv, bibliotek og museum ble diskutert i sammenheng.

Det kan være vanskelig å si hvorfor dette skifte skjer og hva som kan ha fremprovosert det. Likevel er det naturlig å anta at dette kan kyttes opp mot AMB-sektorens oppløsning. Denne perioden var i stor grad preget av et ønske om en felles utvikling for arkiv, bibliotek og museum der digitalisering ble høyt verdsatt. Dette vil naturlig føre til et overordnet fokus på digitalisering som igjen kan resultere i at andre arbeidsoppgaver som analog bevaring blir mindre prioritert. Samtidig vil oppløsningen gjøre at man i større grad ser de tre institusjonen som separate og at man derfor vil kunne fokusere mer på hver enkel institusjon og hva de trenger. Dette vil kunne føre til en naturlig overgang der man i større grad enn tidligere ser på andre arbeidsoppgaver som for eksempel bevaring av analogt materiale.

På en annen side kan dette skifte sannsynligvis også knyttets opp til at man i 2011 gjennomførte en undersøkelse der man fant ut at flertallet av magasinene i tilknytning til kommunene ikke hadde tilstrekkelige magasin. Ut av landets da 429 kommuner var det 73 av de som hadde lokaler eller magasin som sammenfalt med retningslinjene om magasin presentert i forskriften om offentlige arkiv (1999).⁷⁵ Det kan være naturlig å anta at man frem til undersøkelsen i 2011 ikke var klar over at forholdene var så dårlig. Det er sannsynlig å anta at dette kan ha ført til en endring av synet på fysisk bevaring der man i større grad også fokuserer på denne delen av forvaltningen. Sett under et, er nok dette skiftet i fokus først og fremst en reaksjon av ABM-oppløsningen, men en kan anta at undersøkelsen av kommunale arkiv i 2011 kan ha hatt en viss påvirkningskraft.

---

⁷⁴ Meld. St. 7 (2012-2013): 31-33

⁷⁵ Meld. St. 7 (2012-2013): 32

NOU 2019: 9 Fra kalveskinn til datasjø – Ny lov om samfunnsdokumentasjon og arkiver

Arkivloven fra 1999 er en lov som skal sikre og tilgjengeliggjøre arkiv som både har kulturell og forskningsmessig verdi for ettertiden.⁷⁶ I 2019 ble det presentert et nytt revidert utkast av arkivloven med tanke på digitaliseringens inntog i arkivsektoren. Hovedsakelige skal det nye utkastet av loven legge bedre til rette for digitaliseringer og de utfordringer dette medbringer.⁷⁷ Med bevaring av analogt materiale i tankene blir dette adressert i §31. Mer presist blir det presisert at ikke-digitalt materiale skal oppbevares i funksjonelle og hensiktsmessige magasin som skal verne mot skader fra klima, miljø og skadedyr. Det ble konstatert at denne paragrafen burde framgå av lov (videreført fra arkivforskrifta⁷⁸ §7) fordi det er både viktig og ressurskrevende å sikre ikke-digitalt materiale.⁷⁹

Selv om NOU 2019: 9 ikke nevner fysisk bevaring i en stor grad, kan en argumentere for at det lille den sier er av stor betydning. Å poengtere hensiktsmessige magasin i lov vil med andre ord si at dette er noe man må ha, mer enn skal ha. Denne reviderte loven representerer et skifte i at man før skulle eller burde ha gode bevaringsforhold og at man nå må ha det. På en annen side er dette problematisk og påstå siden dette har stått i forskrift til arkivlova, og at det derfor i teori egentlig alltid har vært pålagt. Likevel kan man anta at dette lovforslaget i enda større grad poengterer denne delen av bevaringen siden det nå står skrevet i lov og ikke bare forskriften. En kan tenke seg at denne lov revideringen representerer to ting, der den ene er at bevaring av analogt materiale både nå, men og i fremtiden skal være en viktig del av forvaltningen. På samme tid representerer loven et ønske om å rette opp eller forbedre forholdene i magasin i de norske arkivene.

Det er naturlig å anta at man etter undersøkelsen av arkiv i 2011 på en helt annen måte så behovet for å prioritere magasin samtidig som ABM-oppløsningen i større grad også åpnet for dette skifte. Det er aktuelt å anta at når forholdene er i den forfatningen i kommunene kan det også være det i andre institusjoner som bevarer arkiv. En kan anta at undersøkelsen resulterte i at man innså at det ikke er tilstrekkelig å nevne fysisk bevaring som bisetninger, men at man trenger konkrete lover og tiltak for å forbedre situasjonen, samt at man i større grad må prioritere dette feltet. Bevaring av analogt materiale er ikke noe som kan komme i andre rekke og det kan hende at vi i dag er nærmere en forståelse av dette enn vi var for 20 år siden.

---

⁷⁶ Arkivlova 1992: §1

⁷⁷ NOU 2019: 9: 32

⁷⁸ Forskrift om offentlige arkiv 2017

⁷⁹ NOU 2019: 9: 287

Del 4 konklusjon

I denne oppgaven har jeg forsøkt å svare på problemstillingen *hvordan har synet på bevaring og magasin endret seg de siste 20 årene innen arkivsektoren og hvilken rolle har digitalisering hatt i forhold til dette?* Digitaliseringens inntog i arkivsektoren har ført med seg en rekke utfordringer, men den har også åpnet for flere muligheter innen arkivsektoren. Imidlertid kan en påstå at den først og fremst har presentert nye arbeidsoppgaver i form av blant annet bevaring av digitalt materiale, digitalisering av analogt materiale samtidig som de har ført til et større søkelys på tilgjengeliggjøring og formidling. Disse nye arbeidsoppgavene representerer oppgaver som trekker både ressurser og arbeidskraft fra andre deler av institusjonen. Dette gjør at arkivene etter digitaliseringens inntog i sektoren befinner seg i en situasjon der de må håndtere både de gamle, men og nye arbeidsoppgavene som har kommet med dette.

Om man ser tilbake på de siste 20 årene har det i all hovedsak vært et overordnet fokus på digitalisering, både med tanke på elektronisk bevaring, men også hva digitalisering har gitt forvaltningen. Likevel er det ikke slik at fokuset på det digitale har vært konstant, det har heller vært innom ulike stadier. I starten kan en godt si at synet på digitalisering og i all hovedsak elektronisk bevaring var akutt. Teknologien var en voksende faktor som var både ny og usikker. Den konstante utviklingen av digitale midler gjorde at det digitale materiale sto i fare for å bli utilgjengelig innen et par år. Denne trusselen førte til en særlig prioritering av den elektroniske bevaringen.

Om man videre ser på den midterste perioden er fortsatt synet på digitalisering stort, men en kan påstå at det i denne perioden er mer dominerende enn akutt. En prioriterer fortsatt utfordringene knyttet til digital bevaring samtidig som de fokuserer en del på hva digitaliseringen har gitt med tanke på bevaring, men også tilgjengeliggjøring. De velger her å heller rette et større fokus på hva digitaliseringen har gjort for den analoge bevaringen enn å nevne det som noe eget. Imidlertid kan en begynne å se et skifte i den siste perioden. Fortsatt er digitalisering et fokusområde, men bevaring av analogt materiale og magasin blir i større grad nevnt som noe mer enn bare små bisetninger. Her ser man at de i større grad nevner den analoge bevaring som viser at de nå kanskje er klar over at dette er noe som i større grad må prioriteres. Denne tanken forsterkes av det nye lovforslaget, der det foreslås en egen paragraf for magasin. Dette viser at vi dag kanskje er nærmere en likestilling av håndteringen av de gamle og nye arbeidsoppgavene. Imidlertid er det fortsatt mye jobb igjen på dette feltet.

Referanser

Litteratur

Aall, H. (1925). *Arbeid og ordning i kulturhistoriske museer: Kort veiledning*. Norsk museers landsforbund.

<https://www.nb.no/items/cb07305a1d230fb4e435e4e7a6478cbd?page=0&searchText=Aall%20hans>

Aase, M. (1993). En europeer i Trondheim: Broder Lysholm Knudtzon og hans bibliotek. I H. Nissen & M. Aase (Red.), *Til Opplysning: Universitetsbiblioteket i Trondheim 1768-1993*. (s. 132-136). Tapir Forlag.

Christensen, K. (1993). Universitetsbiblioteket i Trondheim under forvaltningens lov. I H. Nissen & M. Aase (Red.), *Til Opplysning: Universitetsbiblioteket i Trondheim 1768-1993*. (s. 11-18). Tapir Forlag.

Czop, J. (2019). Central storage facility for museum collections: A new task for the national institute for museums and public collections. *Index Compernicus International*, 2019(60), 92-102.

<https://muzealnictworocznik.com/resources/html/article/details?id=190020&language=en>

Dalland, O. (2020). *Metode og oppgaveskriving*. Gyldendal.

Duchein, M. (1992). The History of European Archives and the Development of the Archival Profession in Europe. *Society of American Archivists*, 1992(55), 14-25.

https://www.jstor.org/stable/40293621?sid=primo&seq=1#metadata_info_tab_contents

Eriksen, A. (2009). *Museum: En kulturhistorie*. Pax Forlag A/S.

Hylland, O. M. (2014). Mangletre: Om makt og ideologi i den digitale kulturarvens politikk. *Nordisk Kulturpolitisk Tidsskrift*, 2014(17), 253-274.

https://www.idunn.no/nkt/2014/02/mangletre_-_om_makt_og_ideologi_i_den_digitale_kulturarven

Hylland, O. M. (2019). ABM-utviklings vekst og fall: Historien om hvordan en kulturpolitisk institusjon ble født og døde. *Nordisk Kulturpolitisk Tidsskrift*, 2019(22), 257-276.

https://www.idunn.no/nkt/2019/02/abm-utviklings_vekst_og_fall

Kjeldstadli, K. (1999). *Fortiden er ikke hva den en gang var: En innføring i historiefaget* (2. utg.). Universitetsforlaget.

Latham, K. F. & Simmons, J. E. (2014). *Foundations of Museum Studies: Evolving system of knowledge*. ABC-CLIO.

Ramsholt, K. J. (2014). Fysisk bevaring og forebyggende konservering av arkivmateriale. I A. Neergaard (Red.), *Dokumentasjonsforvaltning og arkiv i det 21. århundre*. (s. 257-281). Fagbokforlaget.

Thime, T. (2019). De første regionale arkivdepotene: Lens, stifts- og amtsarkiv 1587-1914. *Historisk Tidsskrift*, 2019(98), 49-67.

https://www.idunn.no/ht/2019/01/de_foerste_regionale_arkivdepotene_lens-_stifts-_og_amtsar

Offentlige dokumenter

Arkivlova. (1992). Lov om arkiv (LOV-1992-12-04-126). Lovdata.

<https://lovdata.no/lov/1992-12-04-126>

Forskrift om offentlige arkiv. (2017). Forskrift om offentlige arkiv (FOR-2017-12-15-2105).

Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/LTI/forskrift/2017-12-15-2105>

NOU 2019: 9. (2019). *Fra kalveskinn til datasjø: Ny lov om samfunnsdokumentasjon og arkiver*. Kulturdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2019-9/id2639106/>

St.meld. nr. 22 (1999-2000). *Kjelder til kunnskap og oppleving*. Kulturdepartementet.

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-22-1999-2000-/id192730/>

St.meld. nr. 48 (2002-2003). *Kulturpolitikk fram mot 2014*. Kulturdepartementet.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-48-2002-2003-/id432632/>

St.meld. nr. 24 (2008-2009). *Nasjonal strategi for digital bevaring og formidling av kulturarv*. Kulturdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-24-2008-2009-/id555254/>

Meld. St. 20 (2009-2010). *Omorganisering av ABMutvikling*. Kulturdepartementet.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/Meld-St-20-20092010/id608202/>

Meld. St. 7 (2012-2013). *Arkiv*. Kulturdepartementet.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld-st-7-20122013/id707323/>

Meld. St. 8 (2018-2019). *Kulturens kraft – Kulturpolitikk for framtida*. Kulturdepartementet.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-8-20182019/id2620206/>

Nettsteder

Dvergsdal, H. (2019, 28. oktober). Digitalisering. I *Store norske leksikon*.
<https://snl.no/digitalisering>

Norges teknisknaturvitenskapelige universitet. (u.å.). *Gunnerusbiblioteket: Samlinger*. Hentet 05. mars 2021 fra <https://www.ntnu.no/ub/bibliotek/gunnerus/samlinger>

Samlingsnett. (u.å.) a. *Digital bevaring*. Hentet 10. mai 2021 fra
<https://samlingsnett.no/digital-bevaring>

Samlingsnett. (u.å.) b. *Preventiv konservering*. Hentet 19. april 2021 fra
<https://samlingsnett.no/preventiv-konservering>

Stortinget. (u.å.). *Omorganisering av AMButvikling*. Hentet 15. mai 2021 fra
<https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Saker/Sak/?p=47045>

Andre kilder

Personlig kommunikasjon fra intervju med Victoria Juhlin, konservator ved Gunnerusbiblioteket den 03.03.21

Personlig kommunikasjon i e-post fra Nils Kristian Eikeland, Førstekonsulent, prosjektleder ved Universitetsbiblioteket i Bergen den 26.03.21

Personlig kommunikasjon i e-post fra Stein Olle Johansen, Seksjonssjef ved Gunnerusbiblioteket den 26.02.21. Sendte et bilde av Knudtzonsalen

